

INGLIZ TILI DARSLARIDA ŐQUVCHILARNING GRAMMATIK KŐNIKMALARINI SHAKLLANTIRISH TEHNOLOGIYASI

Xayitova Ma`Muraxon Egamberdiyevna

*O`zbekiston Respublikasi Oliy Ta`lim, Fan va Innovatsiyalar Vazirligi Universitety
Of Business And Science Nodavlat Oliy Ta`lim Muassasasi Til va Adabiyot Ta`limi
Kafedrası 70111801 – Xorijiy Til Va Adabiyoti (Ingliz Tili) Mutaxassisligi
Magistrantura Talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilini samarali o'rgatishning bir necha usullari hamda til va uni o'rganishda foydalaniladigan zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan ham bir nechtasi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Til, ingliz tili, tilni mustaqil o'rganish, ta'lim texnologiyalari, loyiha, qiziqish, faollik, interaktiv metodlar.

Abstract: This article highlights several ways to learn English effectively and some of the modern learning technologies in language learning as well.

Keywords: Language, English, independent language learning, educational technologies, project, interest, activity, interactive methods

KIRISH:

Yigirmanchi asming oxiriga kelib, ingliz tilida jahon ahamiyatiga ega til maqomi nihoyat mustahkamlandi. Bugungi kunda xorijiy tillarni bilish ko'nikmasi proffessionl ta'limning ajralmas qismlaridan biri bo'lib bormoqda. Turli sohalardagi mutaxassislarda chet ellik hamkorlar bilan hamkorlik qilish ko'rsatkichi yuqori bo'lganligi sababli, ularda til o'rganishga bo'lgan talab yuqoridir. Zamonaviy jamiyatda chet tillari kasbiy ta'limning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Bunday bilimlarni insonlar dastlab maktab, kollej, litsey, keyinchalik institutlarda, o'quv kurslarida yoki mustaqil ravishda xorijiy tilni o'rganishga yordam beruvchi asosiy ma'lumot to'plamlari bilan tanishgan holda o'rganadilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Tadqiqot jarayonida ingliz tilini o'rgatish va o'rganishning mashhur usullaridan, internet manbalaridan foydalanildi. Maqolani yozish davomida nazariy-deduktiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, mantiqiylik tamoyillardan foydalanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Til asosiy aloqa vositasidir, usiz inson jamiyatining borligi va rivojlanishini tasavvur qilish qiyin. Bugungi kunda bizning dunyomizda ijtimoiy munosabatlarda katta o'zgarishlar bo'layotgan bir pallada aloqa axborot vositalari (axborot texnologiyalari) o'quvchilarning kommunikativ malakasini oshirishni talab qiladi, ular muloqotning boshqa ishtirokchilari bilan o'zaro muloqot qilish jarayonida turli vaziyatlarda fikrlarni almashishi, til va so'zlashuv normalarini to'g'ri ishlatishi taqazo etadi. Bunday sharoitda, xorijiy tilning asosiy maqsadi kommunikativ qobiliyatni shakllantirishdir, ya'ni chet tilida shaxslararo va madaniyatlararo muloqotni amalga oshirishni talab etiladi. Yigirmanchi asrning oxiriga kelib, ingliz tilida jahon ahamiyatiga ega til maqomi nihoyat mustahkamlandi. Dunyoning aksariyat maktablarida uni o'rganish majburiy bo'lib qoldi va o'qitish metodikasi sakrash va

chegaralar bilan rivojlana boshladi. Ingliz tilini mustaqil o'rganishning birinchi usuli paydo bo'lishiga sabab bo'lgan kurslarga borish hammaning ham imkoniyatiga ega emas. Keyinchalik, ko'plab mualliflar ingliz tilini o'rganishning samarali dasturini mustaqil ravishda yaratishga harakat qilishdi, ammo biz eng mashhur 4 tasiga e'tibor qaratamiz.

1. Shexter usuli

Ingliz tilini o'rganishning bu usuli "nazariyadan amaliyotga" klassik modelga emas, balki teskari, tabiiyroq idrok tizimiga asoslanadi. Bu ona tilimizni qanday o'rganishimizga juda o'xshaydi. Muallif yosh bolalar qanday gapirishni o'rganishiga misol keltiradi - axir, hech kim ularga jumlar, holatlar va nutq qismlarini qurish qoidalarini tushuntirmaydi. Xuddi shu tarzda Igor Yuryevich Shekhter ingliz tilini o'rganishni taklif qiladi. Ingliz tilini o'rganishning zamonaviy usulining mohiyati shundan iboratki, birinchi darsdan o'quvchilarga ma'lum bir vazifa qo'yiladi, masalan, suhbatdoshning kasbini o'rganish. Bundan tashqari, barcha talabalar "etyudlar" deb ataladigan narsalarni o'ynaydilar, bu erda ular turli rollarda harakat qilishadi va muammoni hal qilishga harakat qilishadi. Tilni bilish darajasi taxminan bir xil bo'lgan odamlar o'rtasida muloqot sodir bo'lganligi sababli, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqotda paydo bo'ladigan xorijiy nutqdan foydalanish qo'rquvi yo'qoladi. Ingliz tilining ushbu texnikasi uch bosqichdan iborat: birinchisida leksik birliklar, so'zlar va iboralar beriladi, shundan keyingina ikkinchi va uchinchi bosqichda grammatik va sintaktik tuzilmalardan foydalanish tuzatiladi. Tizim o'z samaradorligini bir necha bor tasdiqladi va hozirgi vaqtda pedagogik psixologlar nuqtai nazaridan eng muvaffaqiyatli birini hisoblanadi.

2. Pimsler usuli

Doktor Pol Pimsler nafaqat ma'lumotni idrok etish, balki uni qayta ishlab chiqarish uchun ham mo'ljallangan o'ttiz daqiqalik darslarning maxsus tizimini ishlab chiqdi. Har bir dars ikki kishi tomonidan aytiladi: bizning hamyurtimiz va ona ingliz tilida so'zlashuvchi. Buning yordamida hamda maxsus yodlash texnologiyasi tufayli har bir o'quvchi har bir dars uchun ingliz tilidagi yuzlab so'z va iboralarni o'rganadi. Darsning mohiyati ma'ruzachilar tomonidan aytiladigan topshiriqlarni ketma-ket bajarishdir. Texnikaning shubhasiz afzalliklari uning harakatchanligini o'z ichiga oladi - siz istalgan joyda audio vazifalarni bajarishingiz mumkin: tiqilinchda turganingizda, ishga ketayotganingizda, uchrashuvga ketayotganda metroda yoki yotishdan oldin yotoqda yotganingizda. Salbiy tomoni yuqori sifatli talaffuz va bilimlarni o'zlashtirish testining yo'qligi bo'ladi.

3. Dragunkin usuli

Aleksandr Nikolaevich Dragunkin tizimining o'ziga xos xususiyati har qanday chet tilini o'rganishda ona rus tiliga yo'naltirilganlikdir. Juda jasorat bilan ingliz tilini sodda deb atagan muallif, uning ildizlari qadimgi rus tiliga, ayniqsa grammatik zamon tizimiga borib taqalishini ta'kidlaydi. Dragunkin kursi talabalari rus harflarida transkripsiya qilingan yangi so'zlarni o'rganadilar va grammatik konstruktsiyalar bizga maktabdan ma'lum bo'lgan 12 zamonga emas, balki o'tmish, hozirgi, kelajak va ularning o'zgarishiga bo'linadi. Aleksandr Nikolaevichning o'z maktablari tarmog'i bor, unda siz uch turdagi kurslarni o'zlashtirishingiz mumkin: asosiy, qisqa va suhbat. Mustaqil ta'lim uchun tilshunosning til o'rganishga innovatsion yondashuvini o'z ichiga

olgan "A Little Leap into English" kitobi taklif etiladi. Uning tizimidan foydalanib, siz ingliz tilidagi fe'llarning ishlatilishini osongina tushunishingiz, maqolalardan foydalanish qoidalarini yodlashingiz va jummalarni qurishning asosiy tamoyillarini osongina o'zlashtirishingiz mumkin. Shunga qaramay, Dragunkin usuli ko'plab salbiy sharhlarga ega, ular talaffuzni va nazariy bilimlarning etarli emasligini tanqid qiladi.

4. Petrov usuli

Dmitriy Petrovning aytishicha, ingliz tilini 16 soatda o'rganishingiz mumkin. To'g'ri, muallif yana bir bor aniqlaydiki, biz Buyuk Britaniyada tug'ilgan fuqaro darajasida tilni o'zlashtirish haqida emas, balki asosiy bilimlar haqida gapiramiz. Uning darslari ingliz tilida so'zlashadigan muhitga tushib qolish sharoitida omon qolish, sizning ehtiyojlaringizni tushuntirish va javobni tushunish uchun etarli.

Xulosa qilib aytish kerakki, zamonaviy tilni o'rgatish ko'proq madaniyatli shaxsni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, u o'z-o'zini tahlil qilish va yangi bilimlarni tizimlashtirish ko'nikmalariga ega ekan. Innovatsion usullar butun tizimni modernizatsiya qilishning ajralmas qismidir. Shunga amin holda o'qituvchilar eng ilg'or yondoshuvlar bilan tanishishlari va keyinchalik ularni birlashtirishi va o'z ishlarida foydalangan holda ta'lim tizimida sezilarli o'sishga erishish mumkin. Ko'plab tashkilotlar axborotni jo'natish va olish uchun multimedia imkoniyatlaridan foydalangan holda yangi darajaga o'tmoqda. Kompyuterlar va boshqa qurilmalardan foydalanish butun ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi. Ta'lim jarayonida o'tkaziladigan treninglarda nutq ko'nikmalarini shakllantirishga va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishga etarli e'tibor berilishi kerak. Bundan tashqari ta'limda har bir darsning muvaffaqiyati ko'p jihatdan mashg'ulotni to'g'ri tashkil etishga bog'liqdir. Dars o'qituvchi va o'quvchining ijodiy hamkorligiga asoslanishi lozim. Shundagina o'quvchilar mustaqil erkin fikrlay oladilar, irodalari tarbiyalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (REFERENCES)

1. Johnson, K. E. The Sociocultural Turn and Its Challenges for Second Language Teacher Education. // TESOL Quarterly., - London., 2006.
2. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. - London., 2001.
3. Пассов Э. И. Общительный метод обучения иностранного разговора. - Москва.